



RÅD- OCH STÖDCENTRET KÄLLAN

Utvärdering för Stockholms Stadsmission

Oxford Research AB

UTVÄRDERING AV KÄLLAN

Rapport, augusti 2012

Rapporten är framställd av Oxford Research AB för Stockholms Stadsmission.

Kontaktperson:

Emilia Johansson
Oxford Research AB

E-mail: emilia.johansson@oxfordresearch.se
Mobil: 0727-32 89 14
Växel: 08-24 07 00

Bilder på omslag och inne i rapporten från Photos.com/Getty Images om inget annat anges

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Kapitel 1. Introduktion.....	4
Kapitel 2. Om råd- och stödcentret Källan i Fisksätra	5
Kapitel 3. Behoven av Källans verksamhet.....	7
Kapitel 4. Vem besöker Källan?	10
Kapitel 5. Effekterna av Källan – stödet till besökande	11
Kapitel 6. Interreligiös och interkulturell värdegrund för socialt arbete	14
Kapitel 7. Organisation – Källans relation till samfunden	18
Kapitel 8. Reflektioner och rekommendationer	20
Bilaga 1. Uppdrag och tillvägagångssätt	24

Sammanfattning

Oxford Research har utvärderat råd- och stödcentret Källans verksamhet som drivs i Fisksätra. Syftet med utvärderingen är att ge underlag inför beslut om den kommande verksamheten på centret. Nedan presenteras ett antal slutsatser från utvärderingen.

Det unika Källan

Det finns omfattande behov av socialt arbete i Fisksätra. I detta arbete utgör Källan en viktig pusselbit. De två största skillnaderna mellan Källans verksamhet och annat socialt arbete är avskildheten från myndigheter och samarbetsorganisationernas värdegrund. Källan verkar inom den ideella sektorn

Kort om Källan:

- Alla är välkomna till Källan.
- Källans typiske besökare är en kvinna från Sverige, Mellanöstern eller Sydamerika. Hon är mellan 30 och 60 år.
- De vanligaste behoven som Källans besökare har är vägledning i samhället, råd och stöd, gemenskap och vill prata svenska.
- Källan ger stöd och råd både på ett personligt och samhälleligt plan.

vilket ger en frihet att utforma verksamheten utifrån andra idéer än kommunal verksamhet. Samtidigt framstår Källan som mer neutral i sitt möte med besökare. Det gör Källan till en viktig samhällelig resurs, som särskilt kan locka de som inte vill eller kan ha kontakt med myndigheter.

Källans värdegrund bidrar till att skapa förtroende, tillit och trygghet hos besökarna. Majoriteten av de som kommer till Källan bekänner sig till någon religion. Den interreligiösa värdegrunden och grunden i social, kulturell och religiös kompetent gör frammanför förtroende som gör att människor vänder sig till Källan för hjälp i livets alla frågor. Även om Källan inte kan möta alla som bor i Fisksätra är verksamheten ett relevant sätt att möta många människors behov av stöd i sin vardag.

Besökarna är nöjda med stödet

Utvärderingen visar att Källans besökare i allmänhet är mycket nöjda med det stöd de får från verksamheten. Verksamhetens metoder bidrar till att lösa målgruppens reella problem genom unikt engagemang och intresse för varje individs situation. Därför är en av framgångsfaktorerna Källans flexibla arbetsformer.

De aktiviteter som Källan erbjuder bemöter besökarnas behov på olika sätt. Vissa deltagare är i behov

av individuella samtal, medan andra har behov av social gemenskap eller dialog kring samhällsfrågor. Eftersom Källans värdegrund är en framgångsfaktor bör den interreligiösa och interkulturella identiteten som Källan står för betonas, utan att betona de enskilda samfundens verksamhet.

Källans utveckling

Det finns en samsyn om Källans verksamhet, men en oklarhet i de dokument som har framställts för att formulera vad Källan är. Utvärderaren föreslår därför att styrgruppen fokuserar på att formulera vad Källan ska vara i form av syfte, vision, värdegrund och mål. Det skulle underlätta uppföljning av resultat och förtydliga ramarna för planeringen av den fortsatta verksamheten.

Källans aktiviteter kan delas in i tre grupper. Den första är individuella samtal som syftar till att stödja individen. Den andra är gruppaktiviteter som syftar till att främja gemenskap och social samvaro. Även den tredje delen utgörs av gruppaktiviteter, fast med inriktning mot samhällsorientering.

Utifrån formulering av syfte, mål, vision och värdegrund kan sedan aktiviteter som täcker över dessa typer planeras. På så sätt kan Källans flexibilitet behållas samtidigt som det finns en gemensam plan för Källans utveckling och uppdrag.

Kapitel 1. Introduktion

Oxford Research har fått i uppdrag av Stockholms Stadsmission att utvärdera råd- och stödcentret Källan i Fisksätra. Avsikten med denna rapport är att presentera resultaten från utvärderingen och att föra in nya underlag till vägval för verksamheten.

Det är inte möjligt för utvärderaren att utvärdera varje enskild aktivitet inom Källan. Istället tar utvärderingen sikte på att utvärdera Källan som helhet. Utvärderingen syftar till att besvara följande frågor:

Den övergripande relevansen av Källan:

- Vilka behov finns av Källans verksamhet?
- Är ett interreligiöst och interkulturellt råd- och stödcenter ett relevant sätt att hjälpa och stödja boende/besökande i Fisksätra?

Aktiviteternas relevans:

- På vilket sätt möter Källans aktiviteter behovet av verksamheten?
- På vilket sätt bidrar aktiviteterna till den övergripande målsättningen om hjälp och stöd till de boende?
- Vilka insatser ligger/ligger inte/bör ligga inom Källans verksamhet?
- Hur integrerade/avskild bör Källan vara i församlingsverksamheten?

Effekterna av Källan i Fisksätra:

- Hur har boende i Fisksätra fått hjälp och stöd genom besök vid Källan?

I nästa kapitel beskrivs Källan och dess verksamhet. Därefter, i kapitel tre, undersöks behoven av Källan. En överblicka av Källans besökare återfinns i kapitel fyra och effekterna av Källan beskrivs i det femte kapitlet. Kapitel sex behandlar organisationen av Källan. Avslutningsvis presenteras slutsatser och rekommendationer av utvärderingen. Därefter ges en djupare presentation av uppdraget och tillvägagångssättet för utvärderingen.

Kapitel 2. Om råd- och stödcentret Källan i Fisksätra

Källan är ett råd- och stödcenter som startades i Fisksätra under hösten 2008. Bakom Källan står Stockholm Stadsmission, Svenska Kyrkan i Nacka församling, Muslimska föreningen i Fisksätra och S:t Konrads katolska församling. Syftet med Källan är ”att verka bortom gränser för det som håller tillvaron samman” samt ”att främja social öppenhet, samverka och förändra attityder i samhället”.

Källans målgrupp

Alla är välkomna till Källan, även om dess målgrupp specificeras till personer som lever i nöd och utsatthet, socialt eller existentiellt, i Fisksätra. Innan Källan startades identifierades familjer, unga vuxna och flickor ut som grupper i Fisksätra i behov av ökad tillgänglighet till stöd. Under de senaste åren har även äldre adderats till dessa grupper.

Gemensamt för målgruppen är att den innehåller människor som inte har möjlighet att vara en aktiv del av det svenska demokratiska samhället. Det gör att gruppen utgörs av människor som är födda inom såväl som utanför Sverige. Flera av de som i dagsläget besöker Källan och dess verksamhet är papperslösa eller väntar på besked.

Källan är öppet för spontana möten såväl som för gruppverksamhet eller djupa samtal. Verksamheten bedrivs i lokaler på bottenvåningen i Fisksätra kyrka vid Fisksätra torg i Fisksätra.

Källans aktiviteter:

- Enskilda samtal (20-30 per vecka)
- Seniorgrupp (ca 15 deltagare)
- Teatergrupp för ungdomar mellan 10 och 15 år (ca 10-12 deltagare)
- Soppluncher och öppet hus varje vecka
- Familjeläger och dagsutflykter
- Fester, exempelvis fest på kvinnodagen och vårfest
- Studiebesök

Värdegrund och verksamhet

Visionen för Källan är ”att göra Fisksätra, som mångkulturell boendemiljö, till en attraktiv förebild för interkulturella möten som leder till öppenhet, delaktighet och kreativitet i det lokala samhället.” Därmed indikerar visionen att Källan ska verka i hela lokalsamhället i Fisksätra. En av medarbetarna på Källan beskriver Källan som grunden till allt

socialt arbete som Stockholm Stadsmission, Svenska Kyrkan i Nacka församling, Muslimska föreningen i Fisksätra och S:t Konrads katolska församling driver i Fisksätra:

”Källan är basen eller plattformen för all verksamhet som bedrivs i Fisksätra. Det är rötterna utifrån vilka tankar och idéer växer fram. Syftet och målet är att nå de mest utsatta och isolerade i samhället, det vill säga de som lever i utanförskap. Källan ska bygga en bro mellan grupper, få människor att bli bekräftade som personer och i förhållande till samhället” (Medarbetare).

I verksamhetsplanen för 2012 konkretiseras vad centrets arbete ska fokusera på, nämligen att möta människor som behöver råd och stöd i olika frågor. Det kan vara såväl sociala, existentiell, kulturella eller religiös frågeställningar. För att göra det innehåller verksamheten fler olika typer av aktiviteter, vilka presenteras i rutan till vänster. Aktiviteterna är enskilda samtal, seniorgrupp, teatergrupp, soppluncher, öppet hus, familjeläger, dagsutflykter, fester och studiebesök. Aktiviteterna har utvecklats i takt med att Källans medarbetare och styrgrupp har stött på nya behov.

För att driva Källan har de samarbetande organisationerna formulerat en värdegrund för verksamheten, som ofta beskrivs som interkulturell och interreligiös. Värdegrunden fastställer att olikheter i religion, kultur eller etnisk bakgrund inte behöver vara

något som driver isär människor utan kan verka sammanlänkande. Kultur och religion agerar utgångspunkter för det arbete som genomförs och i mötet med människor. Den gemensamma tron på Gud och alla människors lika värde är därmed grunden för såväl de samarbeten som etableras med andra aktörer som för att kunna möta människors unika behov. De långsiktiga målsättningarna för Källan är enligt planen för verksamheten inför starten:

- Att människor i Fisksätra får stöd att orientera sig i det svenska samhället kulturellt, socialt och existentiellt. Respekt, ansvar och hopp har beskrivits som byggstenar för att nå detta mål.
- Att skapa ett unikt samarbete mellan människor av olika religionstillhörighet, i vilket man driver en socialt inriktad verksamhet som ska främja integration och minska social utslagning.
- Att utveckla ytterligare verksamheter som Secondhand-butik med caféverksamhet för att skapa arbete och sysselsättning i samarbete med Affärsstödande verksamheter/Stockholms Stadsmission.

Projektet Guds Hus och Diapaxis – interkulturell och interreligiös dialog med socialt arbete

Projektet Guds Hus och Diapaxis – Interkulturell och interreligiös dialog med socialt arbete har drivits på Källan i Fisksätra. Därmed har de utgjort delar av den dagliga verksamheten även om innehållet har skiljt sig från Källans. Diapaxis har inte heller finansierats på samma sätt som Källan utan med medfinansiering av Europeiska Integrationsfonden.

Projektet Guds Hus syftar till att etablera ett gemensamt hus för de kristna och muslimska samfunden, där muslimerna får en moské och kristna ett gudstjänstrum. Diapaxis – Interkulturell och interreligiös dialog med socialt arbete pågick mellan 2010 och 2012 och bestod av ett antal aktiviteter såsom föräldragrupper, jag-stärkande grupper (kallas även skapandegrupp), matlagningsgrupper och svenska-grupper på Källan. Projektet genomförde även seminarier och temakvällar. Gruppaktiviteterna inom Diapaxis kommer delvis att göras permanenta inom Källan. Likheterna mellan Källan och Diapaxis har gjort det svårt för externa aktörer såväl som styrgruppsmedlemmar att skilja verksamheterna åt.

Resultaten från utvärderingen av Diapaxis visade att projektet framförallt bidragit till att stärka deltagarnas självförtroende och självkänsla, samt att förbättra kunskaperna i det svenska språket. Flera deltagare upplevde även förbättrad kunskap om sina och andras rättigheter och skyldigheter i Sverige och utifrån de mänskliga rättigheterna, att de hade fått fler vänner, att det blivit lättare att ta kontakt med eller fått ökat förtroende för myndigheter, samt att de fått en trygg punkt i samhället att söka sig till. Resultaten visade sig särskilt tydliga för deltagare som tagit del av flera av aktiviteterna.

Resultaten visade även att projektet i första hand var inriktat mot att hjälpa deltagarna i deras vardag genom stöd och vägledning i samhället. På så sätt har projektet verkat som ett gott exempel i Fisksätra och Nacka. Projektets informationsspridning har medfört att ett stort antal människor kunnat ta del av erfarenheterna från verksamheten. Däremot är det få som kan skilja mellan projektets aktiviteter och den ordinarie verksamheten vid det befintliga råd- och stödcentret Källan, som utgör basen för organisationernas sociala arbete i Fisksätra.

Den integrationspolitiska påverkan som utvärderaren har studerat har främst gällt spridning av lärdomar och arbetsätt till Nacka kommuns personal och verksamheter, samt till aktörer som är involverade i integrationsarbete i Fisksätra. Dessa aktörer visade sig ha en positiv bild av projektets verksamhet som uppfattade att verksamheten utgjorde en kugge i integrationsarbetet i Fisksätra. Verksamheten har bidragit till att föra in ett religiöst perspektiv på integration. Nacka kommun har också fått upp ögonen för den verksamhet som projektet har bedrivit.

Kapitel 3. Behoven av Källans verksamhet

Redan innan Stockholms Stadsmission kom in i diskussionen om socialt arbete i Fisksätra pågick samtal mellan Nacka församling och Muslimska föreningen om ett interreligiöst och interkulturellt samarbete i Fisksätra. Tillsammans insåg parterna att det fanns behov som de hade möjlighet att täcka. Det ledde till att Källan startades. I detta avsnitt diskuteras vilka dessa behov var och hur behoven ser ut idag.

Stora behov av integrationsarbete i Fisksätra

Behoven av att arbeta med integration i Fisksätra är stora och har även identifierats av andra aktörer än de som driver Källan. En organisation vars verksamhet genererar möten med samma målgrupp som Källan har hade exempelvis försökt förmå Nacka kommun att bemanna socialtjänsten i Fisksätra, så att invånarna inte skulle ha så långt som till Nacka för att ta del av kommunens stöd och råd. Mot bakgrund av att behoven kvarstod när Stockholm Stadsmission och övriga samarbetsorganisationer beslöt att öppna Källan började fastighetsägaren Stena Fastigheter att stödja verksamheten år 2008. Stödet skulle pågå under tre år men har därefter förlängts med ett år.

Förändring av behoven över tid

Många av de behov som fanns när Källan startade finns kvar än idag. Några av behoven har också vuxit. Flera av de personer som har intervjuats härleder orsakerna till att vara den politiska och samhällsekonomiska utvecklingen i Sverige sedan 2008. Utvecklingen blir särskilt tydlig om man ser till faktorer som andel personer i Fisksätra mellan 20 och 64 år som inte studerar eller arbetar och andelen som bidrar till ohälsotalet. Statistiken visar att andelen personer inom båda grupperna har vuxit under de senare åren. Samtidigt har den genomsnittliga disponibla inkomsten i området sjunkit. Enligt den behovsinventering som genomfördes inför starten av Källan var behoven av stöd större i Fisksätra än i Nacka kommun som helhet. Även detta förhållande kvarstår idag. Mot denna bakgrund är det inte konstigt att en av Källans styrgruppsmedlemmar noterar att de flesta behoven av råd och stöd som fanns för 2008 består fyra år senare.

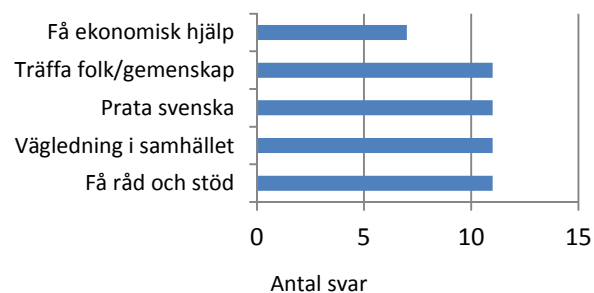
Andra möjliga orsaker till att behoven finns kvar är en striktare migrationspolitik, skifte från hög- till lågkonjunktur, samt åtstramningar i sjukförsäkring. Även ökande rasism, främlingsfientlighet och extrem religiositet lyfts fram som anledningar till att behoven har ökat över tid.

Personlig vägledning i vardagen

De behov som presenterades ovan är sådana som kan fastställas genom statistisk analys. Även om orsakerna till behoven kan kartläggas med hjälp av statistik behövs konkretiseringar på individuell nivå för att det ska vara möjligt att förstå vilka behov det är som finns hos människor i Fisksätra. De personer som besöker Källan kan vara inkluderade i denna statistik på lokal nivå, men deras behov identifieras också dagligen av personer som arbetar med vardagsintegration i Fisksätra.

Utvärderaren genomförde en enkätundersökning med besökare vid Källan och ställde frågor om varför deltagarna kommit i kontakt med Källan. Resultaten presenteras i undersökningsresultaten till vänster på nästa sida. Det framkommer i diagrammet att flera av de 14 besökare som besvarade enkäten valde att ange flera svar på frågan om varför de kommit i kontakt med Källan. Resultaten visar att det inte finns någon entydig anledning för deltagarna vid Källan. Istället finns det en spridning mellan behoven hos olika deltagare. Samtidigt bekräftar resultaten att de största behoven finns i vardagen och har koppling till olika former av deltagande i samhället.

Varför kom du i kontakt med Källan?



Vägledning i samhället

Det behov som identifieras av flest av de personer som har intervjuats för utvärderingen, både inom Källan och bland representanter för andra organisationer, är behovet av vägledning i det svenska samhället. Även en majoritet av besökarna, lika många besökare som anger gemenskap, råd och stöd samt att prata svenska anger behovet av vägledning i det svenska samhället. En av besökarna beskriver att hon särskilt sökte förståelse för det svenska rättssystemet:

”Vi vill förstå mycket om det svenska samhällets lagar och rättigheter.” (Besökare)

Det är ett tydligt tecken på att människor behöver hjälp med att finna sig till rätta i samhället, exempelvis genom att få praktisk vägledning till boende, utbildning, hälso- och sjukvård eller för att få juridisk rådgivning. Konkret har det exempelvis funnits behov av att lära sig mer om barns rättigheter. En av styrgruppsmedlemmarna förklarar att även de mest akuta behoven av stöd ofta har en praktisk natur:

”Det är enkla exempel, som att få hjälp med att gå till myndigheter” (Styrgruppsmedlem).

Ofta handlar stödbehoven om att få vardagen att fungera och att få bättre insikt hur samhället fungerar. Många av de som besöker Källan får därför hjälp med direkta kontakter till myndigheter eller med översättning av dokument från myndigheter. Andra konkreta exempel på vad Källans praktiska hjälp till människor har inneburit sedan 2008 är kontakter med Migrationsverket, ambassader i Sverige och utomlands, socialtjänst, arbetsförmedling och försäkringskassa, samt att ordna barnomsorg för barn som lever gömda och att ordna bostad, möbler och kläder till personer som behöver detta.

Stöd i livet

Förutom dessa konkreta exempel på praktisk vägledning och hjälp erbjuder Källan även råd- och stödsamtal som är än mer personligt inriktade. Dessa samtal utgår ifrån individens egna behov och problem och kan därför vara av mer religiös, kulturell eller existentiell karaktär. Eftersom samtalen följaktligen varierar utifrån den enskildes behov medför det också att de kan behandla såväl vardagliga eller existentiella problem som akut hjälp för att hantera akuta livskriser. På så sätt äger vägledningens rum vid enskilda samtal såväl som vid gruppaktiviteter eller öppet hus.

Gemenskap för att motverka utanförskap

Ett annat behov som är lika vanligt förekommande som de som nämndes ovan är behoven av att träffa folk/vara del av en gemenskap. Även möjligheten att

få prata svenska anges av flera besökare som en anledning att besöka Källan.

Behoven kan sammankopplas med att flera respondenter upplever att många människor i Fisksätra lever isolerade eller i utanförskap, och är därför i behov av en mötesplats för att träffa andra människor. Bland dessa människor har kvinnor en särskilt utsatt position.

Behoven framgår särskilt tydligt i enkätundersökningen där flertalet av besökarna betonar fördelarna med att ha ett forum för gemenskap. En deltagare (se kapitel fem) beskriver att hon vill ha en grupp som träffas minst fyra gånger i veckan. Den grupp hon söker skulle inte syfta till att förmedla vägledning i samhället utan snarare utgöra en mötesplats i vardagen. Denna typ av förfrågningar visar att det både finns behov av att använda Källan för stöd och vägledning till andra möjligheter i samhället, men att det också finns behov av att skapa mötesplatser för gemenskap.

Källan erbjuder olika typer av gemenskap. Dels finns spontan gemenskap genom öppet hus och soppluncher. Dels finns mer ordnad gemenskap, exempelvis i form av seniorgrupper eller teatergrupp. Källan ordnar även fester och utflykter. Under sommaren ordnas dagsutflykter för familjer till exempelvis Kolmårdens djurpark.

Av de sju personer som inte har angett samtliga alternativ har majoriteten angett kombinationer av gemenskap och en eller flera alternativ av få råd och stöd, vägledning i samhället och att prata svenska. Det visar att gemenskap utgör en viktig faktor av Källans arbete. Möjligheten att prata svenska visar sig också tydligt när utvärderaren besöker Källan, eftersom flera deltagare tar chansen att prata

svenska även om tolkning från andra språk finns tillgänglig.

Behoven av ekonomiskt stöd

Ytterligare en typ av behov som Källan kommer i kontakt med är kopplad till hushållens ekonomiska situation. Sju av de 14 personer som besvarade enkäten anger att de kom i kontakt med Källan för att få ekonomisk hjälp.

Ekonomiskt stöd som del av övriga behov

Ibland kan behoven av råd och stöd i svåra livssituationer också innebära ekonomiska problem. Vad som är intressant är att ingen av de som anger att de velat söka ekonomiskt stöd anger det som enda anledning, utan tillsammans med andra skäl till kontakten. Det visar att besökarna inte söker sig till Källan endast för att få ekonomisk hjälp utan även för att få andra typer av stöd. En liknande trend visar sig också i besöksstatistiken där endast 20-25 % av samtalen som genomförs vid Källan rör ekonomiskt bistånd.

Små ekonomiska marginaler blir allt vanligare

De flesta ekonomiska problem som medarbetarna möter består i att familjer har små marginaler, vilket gör att även mindre oplanerade utgifter kan orsaka stora hål i plånboken:

”Många familjer har så små marginaler, så när barnen ska på skolutflykt eller man måste till sjukvård så är det de kronorna som får ekonomin att rinna över” (Medarbetare).

Även andra aktörer i Fisksätra betonar de boendes behov av ekonomisk hjälp, vilket visar att det finns en överlappning mellan de behov som identifieras av externa aktörer respektive medarbetare.

Under de senaste åren har medarbetare upplevt att de privatekonomiska problemen blir allt vanligare. Även om det ofta handlar om små marginaler har antalet personer som har sökt ekonomisk hjälp för att undvika vräkning från hyresrätter ökat under den senaste tiden. Detta kan även relateras till statistiken som visade att den disponibla inkomsten i genomsnitt är lägre i Fisksätra än i Nacka kommun eller Sverige som helhet.

En grupp vars ekonomiska problem verkar ha ökat är äldre, eftersom antalet äldre som söker ekonomisk hjälp har ökat. Särskilt oroande bedöms situationen vara för äldre med utländsk bakgrund som inte har förankring i det svenska samhället med hjälp av språk, anhöriga eller kunskap om rättigheter.

Kapitel 4. Vem besöker Källan?

Källan erbjuder flera olika typer av aktiviteter. Totalt hålls cirka 20-30 individuella samtal per vecka. Samtidigt pågår även gruppaktiviteter inom Di-apraxis, öppet hus, seniorgrupp, teatergrupp, studiebesök etc. Vem är det då som besöker Källan och tar möjligheten att få egna samtal? Nedan beskrivs Källans besökare baserat på den besöksstatistik som Källans personal själva har samlat in mellan augusti 2011 och april 2012.

Besökare från 27 länder under ett år

Statistiken över de som söker sig till Källan för att få ta del av samtal visar att majoriteten av besökarna kommer från Sverige och Irak. Utöver dessa har personer från ytterligare 25 länder besökt Källan under det senaste året, sedan augusti 2011 och fram till april 2012. De övriga 25 länderna är Afghanistan, Chile, Colombia, Dominikanska Republiken, Ecuador, El Salvador, Eritrea, Etiopien, Indien, Iran, Jemen, Kongo, Korea, Kuba, Libanon, Pakistan, Palestina, Peru, Polen, Portugal, Puerto Rico, Ryssland, Senegal, Somalia och Uganda.

Även om detta innebär att det finns en stor spridning mellan födelseländer hos besökarna betyder det också att personer som är födda i Mellanöstern

respektive Sydamerika dominerar Källans besöksstatistik, baserat på antalet länder.

Interreligiös representativitet

En klar majoritet, cirka 75 % i genomsnitt, av besökarna beskriver sig som kristna, antingen protestanter, katoliker eller ortodoxa. Av dessa varierar andelen protestanter och katoliker, som är ungefär lika vanligt, medan personer som bekänner sig som ortodoxa är mer ovanligt.

Resterande 25 % är shia- eller sunnimuslimer. Under vissa månader domineras de muslimska besökarna av shiamuslimer medan det under andra månader är sunnimuslimer som dominerar.

Flest kvinnor mellan 30 och 60 år

Huvuddelen, drygt 75 % av besökarna vid Källan är kvinnor. Besökarna är i alla åldrar men det är huvudsakligen vuxna personer som besöker Källan för individuella samtal. Spridningen i ålder bland besökarna är stor, både genom att antalet personer i

varje åldersgrupp är olika från månad till månad men också inom åldersgrupperna. Majoriteten av deltagarna är emellertid i åldern 30-60 år. Däremot har såväl antalet unga som äldre besökare ökat under det senaste året. Särskilt tydlig är ökningen av antalet besökare mellan 60 och 69 år.

Olika status och boendetid i det svenska samhället

En klar majoritet av besökarna, mellan 75 och 80 %, har uppehållstillstånd i Sverige. Andelen av besökarna som har arbetstillstånd, väntar på besked eller är papperslösa varierar månadsvis. Värt att notera är emellertid att Källan har en tydlig grupp besökare av såväl personer som väntar på besked som papperslösa.

Många av dem som besöker Källan har bott i Sverige under en längre tid. Många så länge som över 20 år. Andelen besökare som har bott här så länge är mellan 30 och 40 % mellan olika månader. Ytterst få av besökarna har bott i Sverige under en kortare tid än ett år.

Kapitel 5. Effekterna av Källan – stödet till besökande

I syfte att undersöka deltagarnas upplevelser av Källan har Oxford Research deltagit i ett av de öppna hus-tillfällen som Källan erbjuder varje vecka. Stunden ger möjlighet till social samvaro mellan deltagare samt mellan deltagare och ledare, samtidigt som frukost och fika serveras.

Under utvärderarens besök i juni 2012 deltog 14 deltagare i en enkätundersökning som utvärderaren hade förberett. Utöver de som deltog i enkätundersökningen fanns några fler besökare på plats. Enkätundersökning innehöll frågor med fasta svarsalternativ samt frågor med möjligheten att ge fritext-

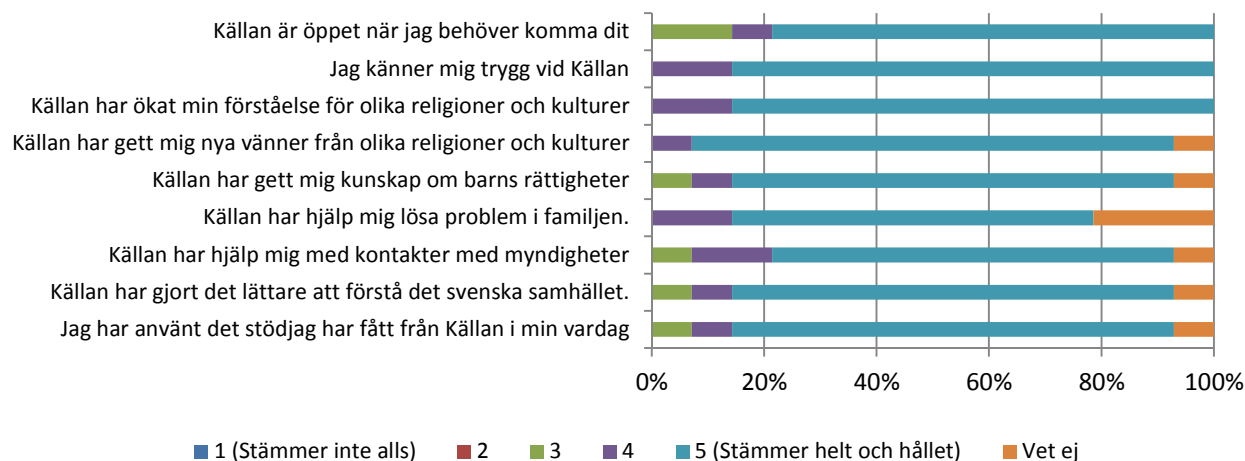
svar på sitt modersmål. Fritextsvaren översattes därefter till svenska. De citat som ges i detta avsnitt kan därför antingen vara på svenska som originalspråk eller översatta till svenska från arabiska eller spanska. För att genomföra undersökningen använde Oxford Research den fokusgruppsmetod som använts inom Diap Praxis, där ledare i grupp har översatt frågorna muntligt inför deltagarna som löpande besvarar enkäten.

För att utröna deltagarnas uppfattning om Källan ställde Oxford Research konkreta påståenden om Källans verksamhet. Resultaten presenteras i dia-

grammet i nedre vänstra hörnet och visar att deltagarna är övervägande mycket positiva till verksamheten. Ingen person har angett svar som är lägre än tre på den femgradiga skalan på något av påståendena.

Förutom dessa påståenden innehöll enkäten frågor om hur nöjda deltagarna är med olika aspekter av aktiviteterna vid Källan. Dessa resultat presenteras i diagrammet på nästa sida. Resultaten av dessa frågor visar att mer än 80 % av deltagarna är mycket nöjda med alla de fyra faktorer som undersöktes i enkäten.

Hur väl stämmer påståendet överens med Din uppfattning om Källan?



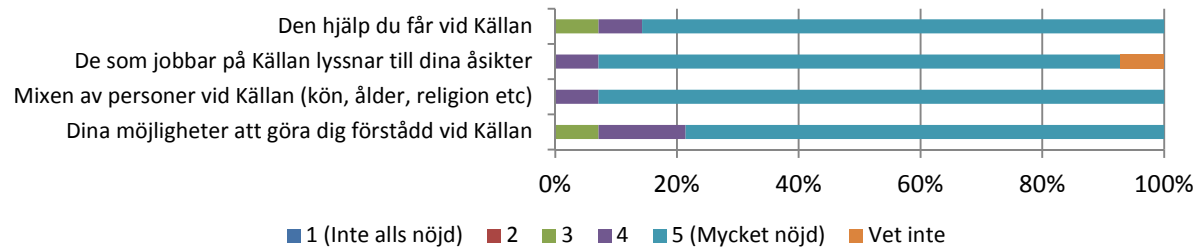
Källans påverkan på besökarnas förhållande till samhället

Enkätundersökningen innehöll ett flertal frågor om hur Källan bemöter de behov som relaterar till besökarnas vardag i Fisksätra. Det gäller bland annat förståelse för rättigheter och skyldigheter i det svenska samhället och kontakten med myndigheter.

Resultaten visar att Källan har verkat för att bemöta flera av de behov som identifierades för verksamheten. Ungefär 75 % av deltagarna svarar att de helt och hållet håller med om att Källan har gett ny

Trygghet och öppenhet

Hur nöjd är du med..



kunskap om barns rättigheter, hjälpt till att lösa problem i familjen, hjälpt till mer kontakter med myndigheter, gjort det lättare att förstå det svenska samhället och att de använt stödet från Källan i vardagen.

Den förbättrade förståelsen för det svenska samhället och kontakterna med myndigheter visar att Källans verksamhet leder i en riktning som kan underlätta för besökarna att orientera sig i samhället. Att förbättra deltagarnas möjligheter att själva ta kontakt med myndigheter eller söka information ligger helt i linje med målet om att verka för integration i Fisksätra. Samtidigt som Källan gör detta erbjuder verksamheten även en dimension av praktisk och personlig vägledning genom att förbättra kunskaperna om barns rättigheter eller att ge stödsamtal för att lösa problem inom familjer. Behovet av att lära sig mer om barns rättigheter identifierades tidigt vid Källan och ledde fram till en satsning på en föräldragrupp inom projektet Diapaxis.

Förmedlingen av sådana kunskaper och stöd skiljer sig från annat stöd som finns tillgängligt i Fisksätra och är mer helhetligt inriktat mot människors vardag. Stödet motverkar och hindrar social utslagning

genom att främja deltagande i samhället. En deltagare understryker Källans förmåga att agera stöd i livet på många olika sätt. Hon beskriver att Källan har gett socialt stöd, men också att de ökat förståelsen för traditioner och vanor i Sverige. Samtidigt finns det ytterligare behov av hjälp för att säkra familjens trygghet:

”Källan är mycket bra på den sociala delen. Vi har lärt oss mycket av deras traditioner och vanor. Vi har blandat oss med dem och de har blivit som familj. Jag önskar från Källan att hjälpa oss med trygghet och säkerhet. Jag, min man och min son har inte uppehållstillstånd. Jag är mycket trött, socialt, och likaså min son. Han är ung och hans framtid är dömd. Inget är klart. Tusen tack till er.”
(Besökare)

Resultaten från enkätundersökningen visar att nästan 80 % av besökarna helt och hållet håller med om påståendet att Källan är öppet när personen behöver komma dit och att drygt 80 % helt och hållet håller med om att de känner sig trygga vid Källan. Trygghet och tillit har tidigare, i utvärderingen av Diapaxis, visat sig vara avgörande för att besökarna ska välja att besöka Källan och dess aktiviteter.

I likhet med det sociala stöd som Källan ger kräver även arbetet med attityder och fördomar tillit och trygghet mellan deltagare och ledare för att kunna diskutera känsliga frågor. Källan bygger upp tillit genom sitt bemötande, vilket visar sig genom att många besökare väljer att besöka fler av de aktiviteter som erbjuds vid Källan. Flera deltagare har först besökt Källan för att senare delta i de gruppaktiviteter som erbjöds inom Källans Diapaxisprojekt eller andra aktiviteter. Att besökarna är nöjda med Källans öppenhet avspeglas i fritextsvaren. En besökare skriver exempelvis:

”Det bästa med Källan är att de alltid finns tillgängliga för att hjälpa till med allt, både det ekonomiska, det känslomässiga, det spirituella och i utbildning. Särskilt är det Pernilla och Gladys som anstränger sig för att hjälpa till. I övrigt önskar jag att det fanns syutbildningar för det skulle vara bättre för oss damer, och att vi samlas minst fyra gånger i veckan.” (Besökare)

Citatet ovan visar att deltagaren känner ett stort stöd hos Källan, men uttrycker också önskemål på möjlig utveckling av verksamheten. Särskilt viktigt att notera är önskemålet om den tidsmässiga utökningen

av mötestillfällen, till minst fyra gånger i veckan, vilket är ett exempel på hur besökare kan uttrycka en vilja att använda Källan som en mötesplats i vardagen. För att Källan ska kunna vara den mötesplats för dialog och gemenskap som det finns behov för måste denna öppenhet finnas. Tillit och trygghet är alltså såväl två kärnförutsättningar för att generera resultat i form av effekter på besökarnas vardag. Trygghet och tillit kan därmed inte bara ses som ett resultat i sig utan också som en förutsättning för att tillmötesgå andra behov.

Interkulturell och interreligiös förståelse och gemenskap

Resultaten ovan hänger tydligt samman med de mål som sattes för Källans verksamhet redan 2008, eftersom de tyder på att Källan bidrar till att skapa religiös överbyggnad genom socialt arbete. Källan arbetar utifrån en värdegrund som tydliggör att olikhet i religion och kultur inte behöver dra isär människor utan kan bidra till gemenskap och samhörighet. Även om utvärderaren noterar att besökarna vid Källan umgås med personer som talar samma språk är det tydligt att de spanska- och arabisktalande deltagarna är bekanta med varandra. Flera av besökarna har blivit goda vänner, vilket bekräftas i fritextsvaren. En deltagare konstaterar exempelvis att Källans verksamhet har förbättrat situationen så att familjen inte längre vill flytta från Fisksätra:

”Källan är jättebra. Vi har lärt oss en massa saker. Det har hjälpt oss att få sociala kontakter och därför önskar vi inte att lämna Fisksätra”. (Besökare)

En annan betonar Källans förmåga att möjliggöra för deltagarna att bryta isolering och träffa nya människor bekräftas av en av deltagarna:

”Källan är mycket bra. Vi har lärt oss en massa saker. Det har hjälpt oss att få sociala kontakter och därför är jag alltid där. Förut var jag trött. Där har jag träffat tjejer som har blivit som min familj och jag trivs med dem.” (Besökare)

Även om flera externa aktörer till projektet finner det svårt att uppskatta utsträckningen av Källans effekter i Fisksätra kan flera ge goda exempel på hur stödverksamheten bedrivs. Källan beskrivs som en mötesplats som tydligt har främjat utvecklingen mötesplatser i Fisksätra. Särskilt bekräftas Källans aktiviteter som möjliggör möten mellan religioner och kulturer, vilket leder till att människor lär känna varandra och upptäcka gemensamma intressen. Exempel på verksamhet som många har vetskap om är vägledningen i samhället och Diap Praxis föräldragrupp.

Kapitel 6. Interreligiös och interkulturell värdegrund för socialt arbete

Det arbete som bedrivs på Källan skiljer sig från annat socialt arbete i Fisksätra, men är också en tydlig del av integrationsarbetet i Fisksätra. Nedan behandlas verksamhetens förmåga att möta behov och på vilket sätt den gör det.

Vad är unikt med Källan?

Det är särskilt två aspekter som skiljer Källan från andra insatser i beskrivningarna av socialt arbete i Fisksätra:

1. Att Källan inte är kopplad till myndigheter eller Nacka kommun.
2. Källans fokus på interreligiöst och interkulturellt socialt arbete

Källans avskildhet från myndighetsvärlden

Källan är inte knuten till någon myndighet utan verkar inom den ideella sektorn. Däremot pågår diskussioner med Nacka kommun om eventuellt samarbete.

Genom att inte vara knuten till någon myndighet har Källan en förmåga att närma sig invånare i Fisksätra på ett sätt som kan uppfattas som mer neutralt och förstående än vad exempelvis kommunen kan göra. Därför kan de också få förtroende hos människor som inte väljer att vända sig till kommunen. Det är också så att flera respondenter beskriver Källan – som en mötesplats utan myndighetsanknytning.

Bland annat beskriver en av de aktörer som inte är knutna till Källan att:

*”Källan är en resurs som är stödande och hjäl-
pande, och det blir en mötesplats,
framförallt för kvinnor som behö-
ver en mötesplats” (extern aktör).*

Källans förmåga att nå människor på ett annat sätt än myndigheter kan göra kopplas även till att dess verksamhet har ett annat djup än myndighetsutövningen tillåter. Den framstår därför som mjukare, mindre regelstyrd, mer accepterande och mer human. En respondent sammankopplar det sociala arbetet med mötena som sker i trossamfundet. Genom trossamfundet skapas närhet och förutsättningen för förtroende gentemot invånarna i Fisksätra. Den

utgångspunkt som Källan har är unik. Medarbetarna på Källan noterade också redan 2009 att majoriteten av besökarna vid Källan har någon utvecklad tro. Värdegrunden möjliggör för verksamheten att möta människor med en tillit och närhet som är svårare att åstadkomma i andra organisationer, vilket ytterligare utgör en skillnad mot kommunal verksamhet. Till detta hör att en del av det förtroende som besökarna känner till Källan kan ha att göra med känslan att inte bli registrerad eller att man inte behöver kontakta olika insatser eller avdelningar för att diskutera olika frågeställningar. En annan aktör understryker att stöd på interreligiös grund blir allt viktigare ju större klyftan mellan religion och det sekulära samhället blir.

Fördelen med att betona skillnaden mellan myndigheter och Källan är att det förmedlar skillnaden mellan Källans ansvar som aktör inom civilsamhället i förhållande till myndigheternas strikt reglerade ansvar. Genom att verka inom den ideella sektorn finns en möjlighet att framstå som mer neutral än vad kommunen gör. Det gör det också möjligt att anta värdegrundsperspektiv som inte kommunen kan införa i sin verk-



Källan - Fisksätra Råd- och Stödcenter

STOCKHOLMS STADSMISSION På Källan - Fisksätra Råd och Stödcenter får du hjälp att orientera dig i det svenska samhället, både socialt, existentiellt, kulturellt och religiöst. Källan - Fisksätra Råd och Stödcenter ligger mitt på Fisksätra torg.

Foto från www.stadsmissionen.se

samhet. Till Källan kan personer därmed komma för att få sin religiösa identitet bekräftad som en del av sin övriga identitet.

Medarbetarna på Källan framhåller också att det förtroende som har byggts upp för verksamheten medför att Källan har utvecklats till en naturlig mötesplats för många boende i Fisksätra, men också för personer som bor i andra delar av Stockholm. Dels kan deltagare boka en tid för att få råd och stöd, men det är också en mötesplats för spontana möten, gruppaktiviteter och fester. Källan skapar trygghet som möjliggör att det blir en naturlig del av människors vardag.

En av styrgruppsmedlemmarna understryker också att Stockholms Stadsmissions medverkan ger förtroende i förhållande till de religiösa parterna som ibland möts med skepsis. Stockholms Stadsmission har hög status för sitt sociala arbete, vilket smittar av sig på övriga aktörer. Tillsammans skickar organisationerna signaler om att det är ok att umgås över religionsgränserna, vilket har potential att förändra attityder i samhället.

Socialt arbete med interkulturell och interreligiös värdegrund

Den andra delen som skiljer Källans verksamhet från annan social verksamhet är värdegrunden. En konkret skillnad mellan det sociala arbete som bedrivs på Källan och inom de flesta andra organisationer är basen i Källans interreligiösa och interkulturella värdegrund. Källan samlar aktörer med anknytning till olika religioner och kulturer på alla nivåer inom organisationen – bland deltagare, ledare och styrgrupp. Majoriteten av de externa aktö-

rer som har intervjuats framhåller det interkulturella och interreligiösa angreppssättet på integrationsfrågor som unikt och viktigt för att skapa förståelse mellan människor i Fisksätra. En av aktörerna som arbetar med integration i en religiöst och kulturellt obunden organisation i Fisksätra och som inte är direkt knuten till Källan beskriver:

”Det är fantastiskt med de interkulturella och interreligiösa krafterna i Fisksätra [...] Religionen når människor eftersom det är lättare att utgå ifrån”
(Extern aktör).

De externa aktörerna som har intervjuats beskriver huvudsakligen Källans verksamhet som en positiv kraft i Fisksätra. En person berättar att:

”Interkulturell och interreligiös dialog är unikt och mycket viktigt för att skapa förståelse mellan människor.” (Extern aktör).

Som beskrivs ovan medverkar värdegrunden till att möjliggöra för Källan att åstadkomma goda möten, som är unika för verksamheten – en egenskap som är svår att sätta fingret på och beskriva men som medför ett förtroende som organisationer utan en liknande värdegrund och kompetens för sitt bemötande har svårt att efterlikna. En aktör beskriver att det viktigaste när man kommer till Källan är att man får ett gott bemötande, att man känner sig välkommen och sedd. Bemötandet kan öppna för vidare individanpassat stöd och hjälp som kan vara av ekonomisk natur eller med kontakter till myndigheter. En skillnad mellan verksamheten och exempelvis kommunala verksamheter som bör nämnas är emellertid också att en av Källans huvudaktiviteter är råd- och stödsamtal som gör att stödet inte alltid är av praktisk natur utan också kan vara existentiell, religiös eller kulturell. Denna del av verksamheten

beskrivs av flera externa aktörer som självstärkande. En aktör noterar att sådant stöd emellertid är särskilt viktigt för personer som inte vill eller kan kontakta myndigheter, vilket understryker vikten av frånskildhet från myndigheter. En medarbetare inom projektet beskriver att:

”Det handlar mycket om samtal – att någon är villig att lyfta luren.” (Medarbetare)

Källan – en del av integrationsarbete i Fisksätra

Flera externa aktörer väljer att diskutera Källans arbete i Fisksätra utifrån det övriga sociala arbete som pågår i Fisksätra. Detsamma betonas av flera styrgruppsmedlemmar som understryker att samarbete påverkar synen på det sociala arbetet. Samarbete och vänskap mellan exempelvis imamen och prästen signalerar fördelarna med samarbete. Kombinationen med språklig, kulturell och religiös kompetens hos medarbetarna i Källan skapar förtroende även hos externa aktörer. Det är också tillsammans med det arbete som skolan, biblioteket, Stena Fastigheter och representanter för kommunen genomför som Källans arbete för integration i Fisksätra kan bära frukt.

Ett av Källans forum för arbete i Fisksätra är inom Fisksätraakademien. Fisksätraakademien leds av stadsdirektören i Nacka kommun och består av tjänstemän från kommunen och representanter från Nacka församling, Stena Fastigheter, Polisen och Arbetsförmedlingen. I rådet ingår bland andra Per-

nilla Landin, som arbetar vid Källan, och Awad Olwan, som är imam i Muslimska föreningen. Syftet är, enligt kommunens arbetsmarknadsdirektör Malin Westerback, att skapa synergieffekter som leder till att ”ett plus ett ska bli tre” genom samarbeten för Fisksättras utveckling. En av representanterna i Fisksättraakademien beskriver att behoven av att arbeta för integration genom att förena olika aktörers kunskaper och erfarenheter är stort. Det arbete som Källan genomför kan bidra med en kulturell dimension i arbetet, som möjliggör att:

”Slå hål på ett äggskal – ju mer man känner till om saker och ting blir det mindre främmande och mer välkomnande” (Extern aktör).

Samma representant som beskriver att integrationsarbete måste ske genom att samla erfarenheter och kunskap fastsätter att Källan gör sin specifika tårtbit av arbetet genom att arbeta med religiösa aspekter av integration. Det är också denna typ av resonemang, att Källan är en viktig pusselbit i arbetet, som dominerar diskussionerna om Källans relevans som aktör inom det sociala arbetet i Fisksättra. En aktör väljer att fastställa detta genom att konstatera att:

”Källan är en del i ett viktigt nätverksarbete i Fisksättra, där alla behöver varandra” (Extern aktör).

Källans förmåga att möta behoven av verksamheten

Flera representanter för Källan och externa aktörer inom kommunen framhåller att behoven av den verksamhet som Källan bedriver i Fisksättra är för-

änderliga. Förmågan att möta behoven är därför beroende av flexibilitet i verksamheten. En förändring som Källan har gjort av sin verksamhet mot bakgrund av att förändringar i identifikationen av nya behov är seniorgruppen.

Källan riktar in sig mot att möta människor som är i behov av råd och stöd. Den förmåga som Källan har att möta de behov som beskrevs ovan är särskilt att möta de människor som inte vet var eller hur de ska vända sig rätt i samhället. Det gäller särskilt att leda personer vidare till myndigheter eller kommunal verksamhet eller att utföra verksamhet som också skulle kunna existera hos myndigheter eller kommun.

Källan kan inte möta alla behov

Även om Källan är välbesökt och utgör en mötesplats för den religiösa individen i det sekulära Sverige noterar en aktör att det finns människor vars behov Källan inte möter. Det finns också de som inte vill möta andra religioner. En aktör noterar också att Källans fokus på interreligiös dialog riskerar att stänga ute svenskar som identifierar sig med det sekulära Sverige.

En styrgruppsmedlem framhåller dock att det finns behov som Källan inte kan eller har i uppgift att lösa. Ett sådant exempel är behoven av stöd för mer långsiktig försörjning och anställningsbarhet. Dessa behov tangerar det arbete som Källan gör även om de inte har möjlighet att jobba aktivt med dem. Att möta vissa av dessa behov, exempelvis långsiktig försörjning, utgör enligt flera styrgruppsmedlemmar inte heller Källans uppgift. Istället är detta exempelvis kommunens uppgift. Däremot bör det noteras att

Källan särskiljer sig från kommunal verksamhet och myndighetsverksamhet på två sätt; dels genom sin frånskildhet från myndigheter och dels genom sin värdegrund.

Förmåga att ge rätt bemötande

Med detta som bakgrund har Källan förmåga att särskilt bemöta de behov som finns hos personer som är rädda för att kontakta myndigheter. För dessa människor agerar Källan som en länk mellan invånare och myndighet. En kommunal representant beskriver att många av de människor som Källan har kontakt med inte skulle kontakta kommunen för samma ärende:

”Ibland kanske man inte vill komma till en myndighet med ett problem och då är det viktigt med brobyggande verksamhet, men även till egen försörjning”. (Extern aktör)

Det är också i dessa tillfällen som Källans förmåga att skapa tillit och förtroende gör sig som mest påmint. Förmågan att skapa en trygg miljö bekräftar Källans syfte att verka bortom gränser för det som håller tillvaron samman. Även om kommunen kanske skulle kunna hjälpa till med det personen behöver stöd för kan Källan vara lättare att ha kontakt med, både språkligt och kulturellt.

Tillgänglighet och kompetens

Kompetens och tillgänglighet är några förmågor som är avgörande för att Källan ska kunna möta behoven i Fisksättra. Tillgängligheten i form av öppettider och personaltäthet måste vara i linje med de behov som

finns. I dagsläget tar personalen vid Källan emot mellan 20 och 30 individuella stödsamtal i veckan. Det innebär att tidpunkterna för samtal ofta är fullbokade. Ibland leder det också till att personer måste vänta på samtal. Utvärderaren vill understryka vikten av att säkerställa medel så att öppettiderna kan garantera att människor kan boka samtal med kort varsel.

Tillgängligheten måste också matchas med den kultur- och språkkompetens som är avgörande för verksamhetens fortlevnad. Idag är särskilt Wafaa Rahbis och Gladys Cordovas kunskaper i arabiska respektive spanska avgörande för att möta många besökare. I dagsläget har Källan med hjälp av befintlig personal möjlighet att möta spansk-, svensk- och arabisktalande besökare samt besökare som behöver kontakt med personal med kunskaper i socialt arbete. Det som gör Källan unikt är emellertid personalens interreligiösa och interkulturella kompetenser som gör det möjligt att möta människor med olika bakgrund. Dessutom finns präst från Svenska respektive katolska kyrkan samt imam från muslimska föreningen tillgänglig.

Kapitel 7. Organisation – Källans relation till samfunden

Källan är organiserat som ett samarbete mellan religiösa samfund och Stockholms Stadsmission. Utvärderarens bedömning är att det har funnits en övergripande samsyn om behoven av Källan och dess utveckling sedan 2008. Däremot finns det några frågetecken kring detaljer om syftet med Källans utveckling och hur Källan ska utvecklas i framtiden.

Källan – ett komplement till samfunden

Uppfattningen om Källans roll i förhållande till samfunden skiljer sig något bland de personer som är involverade i projektet. Vissa identifierar Källan främst som ett komplement till den interreligiösa verksamhet som pågår Guds Hus. Guds Hus beskrivs då som den ideologiska grunden för samarbetet, medan Källan snarast handlar om att tjäna sina medmänniskor på ett praktiskt sätt. En styrgruppsmedlem förklarar:

”Tillsammans visar de (anm: Guds Hus och Källan) att religion inte i huvudsak handlar om de konflikter och kvinnoförtryck som ofta lyfts fram.” (Styrgruppsmedlem)

Denna typ av beskrivning lyfter fram Källans arbete som ett komplement till det interreligiösa arbetet men anger inte Källans relation till samfunden.

Däremot framställs det sociala arbetet som sekundärt i förhållande till det interreligiösa arbetet. Stödet för Guds Hus-projektet lyfts fram som viktigare än stödet för det sociala arbetet med hänvisning till att stöd för Guds Hus-projektet skall medföra stöd för allt interreligiöst arbete.

En annan styrgruppsmedlem fokuserar på innehållet i verksamheten för att beskriva förhållandet till samfunden. Denne anser att i princip vad som helst skulle kunna ligga inom Källans verksamhet. Begränsningen finns bland principer och värdegrunden för verksamheten, men utifrån dessa skulle verksamheten kunna anpassas till de behov som uppstår löpande.

Betona närheten till religiositet

Ett argument för att inte skilja Källans arbete från samfundens är att kopplingen till religion i sig är en av fördelarna med Källans verksamhet.

Religion som kompetens

Uppfattningen om att de som arbetar vid Källan är troende har nämnts kunna spela roll för besökarnas

tillit till personalen. Därför skulle det vara viktigt att Källan är tydlig med sin religiösa värdegrund.

Att betona den religiösa identiteten skulle också kunna påvisa skillnaden mellan myndighet och civilsamhälle. Sådan tydlighet skulle särskilt kunna gynna kontakten med personer som är misstänk-samma eller rädda för myndigheter eftersom de då enkelt kan uppfatta Källans värdegrund som avskil-jande gentemot myndigheter eller kommuners ne-utrala utgångspunkt.

Fördelen med närhet mellan Källan och samfunden skulle också vara att Källan kan användas för dialog, till exempel för att hantera reaktioner i samband med Guds Hus-projektet.

Socialt arbete parallellt med samfunden

Ett alternativ är att låta Källan agera avskilt från samfunden med hänvisning till att Källans sociala stöd är riktat till individer kan men inte behöver vara kopplade till samfunden. Källan behöver då utåt sett inte vara särskilt anknutet till samfunden men däremot agera som en motsvarighet till den oorganiserade verksamhet som ändå ofta bedrivs av katolska och muslimska församlingar.

Fokus på mångkulturalitetet

En annan styrgruppsmedlem understryker att det arbete som genomförs inom Källan bör ha fokus på mångkulturalitet, vilket innebär att verksamheten skulle nyttja sin interreligiösa kompetens. För att göra det anser styrgruppsmedlemmen att Källan måste skilja sig från församlingsverksamheten. Denne understryker att även om det för, exempelvis, Nacka församling kan förefalla naturligt att driva ungdomsverksamhet i form av konfirmationsundervisning måste Källan vara inriktad på ett sätt så att ungdomsverksamhet inte är direkt kopplat till en viss religion, utan i så fall antar ett interreligiöst perspektiv. Liknande argument används av styrgruppsmedlemmar och medarbetare som vill utveckla Källans roll som opinionsbildare eller temperaturmätare på samhällsklimat. Dessa aktörer understryker att diskussioner vid Källan kan ta sitt ursprung ur religiösa skrifter men då snarare för att användas som brorbyggare för förståelse mellan religioner än som diskussionsunderlag inom särskilda religioner.

Risken att vara religiös snarare än interreligiös

En risk som presenteras av några respondenter är risken att framstå som religiös, snarare än interreligiös. Den risk som detta skulle medföra är att Källans koppling till religion skulle skrämja iväg potentiella besökare genom att verksamheten sammankopplas med de olika religionerna som finns representerade på centret.

Samfundens representation hos personalen

En annan styrgruppsmedlem uttrycker sig så att alla samfund ska vara integrerade i Källan på så sätt att de bör representeras bland personalen. På så sätt blir Källan samfundens naturliga, sociala verksamhet i Fisksätra. Däremot betonar aktören vikten av att ingen ska kunna gynnas eller missgynnas av koppling till ett visst samfund.

Kapitel 8. Reflektioner och rekommendationer

Som tidigare nämndes är tillit, tillgänglighet och kompetenstvå avgörande faktorer för Källans möjligheter att möta människor. En styrgruppsmedlem noterar under en intervju att utvecklingen från 2008 visar att Källan har börjat ta stor plats inom Nacka församling och att det börjar bli viktigt att definiera vad som är vad inom verksamheten. Det är något som utvärderaren håller med om och vill betona för den framtida verksamheten. Nedan ges utvärderarens reflektioner av verksamheten. Därefter ges några rekommendationer på hur arbetet med Källan skulle kunna utvecklas.

Källans verksamhet är uppskattad och bör utvidgas

Källans verksamhet är mycket uppskattad hos besökarna och fungerar som en mötesplats för människor med olika religion och kultur i Fisksätra. Tillsammans med övrig verksamhet, exempelvis Guds Hus och Diapaxis, har Källan lyckats möta en del av de behov som finns av stöd och råd i Fisksätra.

Säkra tillgänglighet

Trots det är det, för det första, tydligt att Källan behöver ytterligare medel för att förbättra tillgängligheten på centret. Dels innebär det att säkerställa bemanning som medför bättre tillgänglighet. I dagsläget innebär inbokningen av individuella samtal att besökare ibland får vänta. Behoven av stöd och hjälp är i dagsläget större än vad Källan och andra aktörer som bedriver socialt arbete kan bemöta. Tillsammans med flera andra organisationer identifierar Källan att det fortfarande finns många människor i Fisksätra som inte deltar aktivt i samhällslivet utan istället lever i isolering. Eftersom Källan utgör en viktig mötesplats i vardagen för många människor är det viktigt att tillgängligheten till medel behandlas ur ett långsiktigt perspektiv. En rekommendation som utvärderaren vill göra är därför att utöka antalet personaltimmar vid Källan.

Till bemanningsfrågan hör att Källan är beroende av relevant bemanning för att säkerställa den språkliga, kulturella och religiösa kompetensen hos medarbetarna. Källan måste bemannas av personal som har förmågan att förmedla och axla det tillit och förtroende som besökarna ger dem.

Vid Källan har såväl besökare som personal till största del bestått av kvinnor. Inom Källan och projektet Diapaxis har behovet av män i personalstyrkan vid Källan påpekats. Genom att Henrik Larsson

kommer att arbeta mer vid Källan har bemanningen anpassats utifrån dessa behov. Henrik Larsson har en bakgrund som präst inom Svenska kyrkan och har tidigare arbetat med Guds Hus-projektet. Sedan starten av Källan 2008 har även Gladys Cordova tillkommit bland personalen vid Källan. Gladys kunskaper i spanska språket har gjort det lättare att nå spansktalande besökare. Hennes koppling till katolska kyrkan har även medfört att de har fått representation vid Källan. Motsvarande förhållanden är tydliga inom Diapaxis där Wafaa Rahbi lockar muslimska kvinnor till Källan visar att tillräcklig och specificerad bemanning är viktigt för centret. Ytterligare en bemanningsfråga är de önskemål som finns om att även Muslimska föreningen ska finnas representerad bland personalen vid Källan.

Källan bör hitta sin uppgift

Förutom att säkerställa personal bör Källan, för det andra, dryfta frågan om vilka uppgifter som Källan bör hantera eller inte hantera. Som exempel har utvärderaren tidigare hört diskussioner kring i vilken utsträckning som Källan ska fördela akuta ekonomiska medel, och i så fall i vilken omfattning. En aktör inom Källan understryker att Källan ska kunna ge SL-kort eller liknande men inte större summor, medan andra velat ge större summor eller betala hyror. En annan styrgruppsmedlem understryker också vikten av att alla medel inte får gå till hyror

och löner, utan att majoriteten av Källans totala medel måste gå ut till behovande.

Riktning på Källans utveckling – storlek och geografi

För det tredje har det funnits diskussioner kring Källans storleksmässiga utveckling och geografiska omfattning. Det finns olika synsätt bland styrgruppsmedlemmarna kring avsikten att låta Källans verksamhet växa. Stockholms Stadsmission beskrivs anta ett brett perspektiv som innebär att de verkar i hela Stockholm, medan Nacka församling är mer avgränsad till Nacka kommun. Även Muslimska föreningen uppfattas som lokalt förankrade, medan katolska församlingen kan anta ett geografiskt bredare perspektiv.

För att kunna avgöra vilka ambitioner som finns för att utveckla verksamheten, lokalt, regionalt eller nationellt bör styrgruppsmedlemmarna diskutera dessa frågor, eftersom de kan vara avgörande för i vilken utsträckning koncept från Källan och Diap Praxis sprids inom Nacka kommun eller till andra delar av Stockholm.

Hitta potentiella målgrupper

Källan och Oxford Research har undersökt de behov det finns för verksamheten. Under förberedelserna för Källan studerades statistik för att reda ut vilka behov som finns i Fisksätra. Oxford Research har följt upp dessa parametrar och konstaterat att förhållandena kvarstår.

Utvärderaren har kunnat studera de behov som besökare vid Källan identifierar, statistik från SCB över förhållanden i Fisksätra samt aktörer inom och utanför Källans övergripande bild av behoven i Fisksätra.

Samtliga interna aktörer som Oxford Research har intervjuat betonar vikten av att Källan är öppet för alla som har behov att komma dit. Därför är det också av yttersta vikt att se över om det finns målgrupper som Källan skulle behöva nå men som de inte når i dagsläget.

Flera av de personer som Oxford Research har intervjuat, både inom Källan och med koppling till andra organisationer, har påpekat att Källan behöver nå fler män. En person som inte arbetar vid Källan noterar att det är särskilt viktigt att nå män för att arbeta med normsystem och attityder i gränslandet mellan religion och kultur. En annan grupp som nämns är homosexuella. En person nämner att det fanns en grupp som var intresserade av att ha kontakt med Källan i början men som senare försvann från verksamheten. Ytterligare en grupp som har nämnts är personer med svensk bakgrund. För att fortsätta arbetet inom Källan och hålla verksamheten så flexibel och öppen som möjligt är det viktigt att potentiella målgrupper identifieras tidigt, så att verksamheten kan anpassas utifrån dessa behov.

Planering för Källans utveckling

Som beskrivs ovan har Källan både försökt och lyckats arbeta med de behov som finns för verksamheten. De behov som har identifierats gäller särskilt:

- Vägledning i samhället
- Stöd och råd, bland annat för att förbättra självkänsla och självförtroende
- Gemenskap för att bryta isolering och skapa sociala nätverk
- Agera forum för öppen dialog och attityddiskussion
- Hantera ekonomiska problem

Rekapitulera Källans verksamhet

Utvärderarens bild av Källan är att de aktörer som är inblandade i Källans utveckling är relativt överens om vad de vill att Källan ska vara. Alla beskrivningar av Källan handlar om att möta människors enskilda behov. En av verksamhetens styrgruppsmedlemmar sammanfattar Källan som en institution som finns till för att möta den enskildes egna frågor, ge möjlighet att delta i samtal eller finnas till hjälp:

”Källan handlar om att tjäna sina grannar och medmänniskor” (Styrgruppsmedlem).

Eftersom alla styrgruppsmedlemmar verkar ha ungefär samma bild av Källan finns en övergripande samsyn om verksamheten. Däremot förekommer olika åsikter i olika frågor. Den diskussion som utvärderaren har följt i styrgruppen utgör visar att den utgör ett sunt forum för dialog där alla kommer till tals och får göra sin röst hörd.

I underlaget till Källans verksamhet återfinns vision, syfte, mål och värdegrund för verksamheten. Däremot formuleras dessa på lite olika sätt i olika dokument. Oxford Research vill därför föreslå att styrgruppen tar ett steg tillbaka för att åter formulera eller uppdatera vision, syfte, mål och värdegrund för

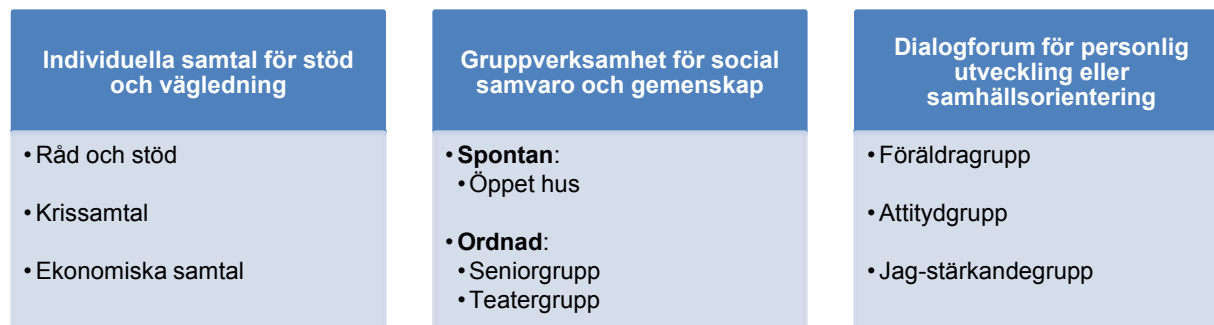
Källans verksamhet. På så sätt fastställs samsynen som redan finns i styrgruppen med den verksamhet som bedrivs idag, utifrån de behov som finns för verksamheten. Genom att framställa ett uppdaterat underlag för verksamheten skulle även medarbetarna få något att luta sig tillbaka mot.

De mål som fastställs för verksamheten bör vara av såväl kvantitativ som kvalitativ karaktär. De kvantitativa målen syftar till att på ett enkelt sätt följa upp verksamheten. Ett exempel på sådant mål kan, utifrån de behov som har identifierats, vara att "Källan ska engagera minst 15 nybesökande män till verksamheten". Målen bör också formuleras för att följas upp efter en viss tidsperiod. De kvalitativa målen syftar till att följa upp själva utvecklingen av verksamheten och kan exempelvis innebära att "Minst 80 % av de män som varit nybesökande vi Källan ska känna att de i hög eller mycket hög grad har kunnat använda de nya kunskaperna eller insikterna från Källan i sin vardag". De kvalitativa målen kan följas upp med hjälp av enkät eller samtal med besökarna.

Planering av aktiviteter

Källan är en flexibel verksamhet med grund i interkulturell och interreligiös dialog. De aktiviteter som erbjuds ska vara anpassade efter de behov som har identifierats men måste också ligga inom ramen för det samarbete som samarbetsorganisationerna har formulerat.

Eftersom verksamheten ska vara flexibel är det viktigt att det är lätt för medarbetarna att anpassa verksamheten. Oxford Research identifierar att de aktiviteter som bedrivs vid Källan kan delas in i tre kategorier, enligt figuren ovan:



1. Individuella samtal
2. Gruppverksamhet
 - a. Spontan
 - b. Ordnad
3. Dialogforum

De individuella samtalen utgör en mötesplats för enskilda människor, dvs möjligheten att diskutera aktuella problem eller frågor. Fokus i samtalen ligger på att möta de enskilda behoven av stöd eller personlig vägledning i samhället.

Gruppverksamheten kan delas in i två delar där den ena utgör spontan gruppverksamhet och den andra mer ordnad gruppverksamhet. Gemensamt för gruppverksamheten är att den helt eller delvis syftar till att stärka människors sociala gemenskap, ge möjlighet till social samvaro eller att "bara vara". Den spontana gruppverksamheten utgörs exempelvis av öppet hus eller dagsutflykter. Gemensamt för dessa är att de helt eller delvis har som huvudsakliga syfte att främja interaktion mellan olika människor och att förse människor med forum för gemenskap. Den ordnade formen av gruppverksamheten har oftast en tematisk inriktning, exempelvis seniorgruppen eller en möjlig sömnadsgrupp. De ordnade

gruppverksamheterna kan därmed både vara inriktad mot olika målgrupper men också ha tematisk inriktning. Även dessa aktiviteter syftar till att skapa forum för social samvaro men har en mer ordnad form än de spontana.

Den tredje gruppen av aktiviteter är dialogforumsaktiviteterna vars huvudsakliga skillnad gentemot gruppverksamheten är att de syftar till att vara ett forum för dialog med fokus på personlig utveckling eller samhällsorientering. Det kan exempelvis vara interkulturell och interreligiös dialog, attitydfrågor, familjefrågor etc.

Hittills har Källan haft inslag av alla dessa aktiviteter, särskilt genom kombinationen av Diapaxis och Källan. Det är också viktigt att Källan fortsätter att ha ett angreppssätt där alla dessa tre inslag inkluderas, för att kunna möta de behov som finns. För att kunna ta fasta på lärdomar om behov, syfte, mål, värdegrund och vision löpande tror Oxford Research att en planering utifrån detta angreppssätt kan vara lämplig.

Genom att säkerställa att alla tre typer av verksamheter finns representerade bör Källan kunna ut-

veckla verksamheten för att täcka in så många behov som möjligt. Samtidigt är det viktigt att påpeka att det är möjligt att konstruera aktiviteter som täcker in flera aktivitetstyper. Ett exempel på det är "Paz, Salam, fred – Källans syverkstad med samtal" som både är en ordnad gruppverksamhet för social samvaro och ett dialogforum. Aktiviteten "RE-Action" har ett mer precist syfte att behandla attityder och i mindre utsträckning syfta till social samvaro.

Bilaga 1. Uppdrag och tillvägagångssätt

Oxford Research har utvärderat projektet Diapaxis - Interkulturell och interreligiös dialog med socialt arbete som Stockholms Stadsmission drev med finansiering från Europeiska Integrationsfonden mellan 2010 och 2012. Diapaxis drevs inom ramen för råd- och stödcentret Källan i Fisksätra. Avsikten med denna rapport är att utvärdera den verksamhet som bedrivs på Källan sedan 2008. Eftersom det finns en separat utvärdering av Diapaxis ingår projektet inte i rapporten.

För att genomföra utvärderingen har Oxford utgått från frågor om den övergripande relevansen av Källan, de enskilda aktiviteternas relevans och effekterna av Källan i Fisksätra:

Den övergripande relevansen av Källan:

- Vilka behov finns av Källans verksamhet?
- Är ett interreligiöst och interkulturellt råd- och stödcenter ett relevant sätt att hjälpa och stödja boende/besökande i Fisksätra?

Aktiviteternas relevans:

- På vilket sätt möter Källans aktiviteter behovet av verksamheten?
- På vilket sätt bidrar aktiviteterna till den övergripande målsättningen om hjälp och stöd till de boende/boende?

- Vilka insatser ligger/ligger inte/bör ligga inom Källans verksamhet?
- Hur integrerade/avskild bör Källan vara i församlingsverksamheten?

Effekterna av Källan i Fisksätra:

- Hur har boende i Fisksätra fått hjälp och stöd genom besök vid Källan?

Utvärderingen ska föra in nya underlag till vägval för verksamheten. Resultaten från utvärderingen presenteras för Pernilla Landin i mitten av augusti 2012, för att kunna ligga till grund för verksamhetsplanen för 2013.

Tillvägagångssätt

Oxford Research påbörjade utvärderingen av Källan under våren 2012. För att genomföra utvärderingen har observation med enkätundersökning, personliga intervjuer samt telefonintervjuer genomförts. I utvärderingen har även synergieffekter från utvärderingen av Diapaxis nyttjats. Det har bland annat gällt intervjusammanställningar för respondenter som haft kännedom om Källan men inte om Diapaxis.

Oxford Research har genomfört huvuddelen av intervjuarbetet, och har deltagit och observerat grupperna. För att samla in deltagarnas åsikter har en fokusgruppsorienterad intervjuform använts. Den har gått ut på att utvärderaren samlats tillsammans med deltagarna och diskuterat utifrån en enkät. Deltagarna har också fyllt i enkäten en och en. För att undvika språkbarriärer erbjöds deltagarna möjlighet att ange fritextsvar på sitt modersmål. Det resulterade i ett svar på svenska, fyra svar på spanska och nio svar på arabiska. De spanska respektive arabiska svaren har sedan översatts till svenska. Förutom att samla in synpunkter från projektdeltagarna, har Oxford Research genomfört intervjuer med aktörer som arbetar vid Källan, arbetar vid någon av de deltagande organisationerna eller vid någon organisation som gjort att de på olika sätt kommit i kontakt med Källans verksamhet.

De personliga intervjuerna är i huvudsak semistrukturerade, och utgår från en intervjuguide med både fasta och öppna frågor. Guiden säkrar ett systematiskt och metodiskt genomförande av intervjuerna. Semistrukturerade intervjuer öppnar upp för den personliga historien och ger möjlighet att komma ner på djupet i relevanta frågeställningar.



Oxford Research finns i:

SVERIGE

Oxford Research AB
Box 7578
Norrländsgatan 11
103 93 Stockholm
Telefon: (+46) 08 240 700
office@oxfordresearch.se

DANMARK

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20, 4. sal
2000 Frederiksberg C
Danmark
Telefon: (+45) 33 69 13 69
office@oxfordresearch.dk

NORGE

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
Norge
Telefon: (+47) 40 00 57 93
post@oxford.no

BELGIEN

Oxford Research
c/o ENSR
5, Rue Archimède, Box 4
1000 Brussels
Phone +32 2 5100884
secretariat@ensr.eu